

Дутчак О.І.,

кандидат історичних наук, доцент ДВНЗ
«Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника», м. Івано-Франківськ;

Шикеринець В.В.,

кандидат наук з державного управління, доцент,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
м. Івано-Франківськ

НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ЮНЕСКО В УКРАЇНІ ТА ЇЇ РОЛЬ В РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

Про нематеріальність деяких видів культурної спадщини людства вперше в історії ЮНЕСКО розпочали мову на Всесвітній конференції в Мехіко у 1982 р. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини була прийнята Генеральною конференцією ЮНЕСКО 17 жовтня 2003 р.. Правом номінування до списків нематеріальної культурної спадщини користуються країни, які ратифікували Конвенцію про охорону нематеріальної культурної спадщини (151 держава) [4].

Відповідно до Конвенції ЮНЕСКО, термін «нематеріальна культурна спадщина» означає «звичаї, форми представлення та вираження, знання і навички, а також пов'язані з ними інструменти, предмети, артефакти й культурні простори, визнані співтовариствами, групами і, в деяких випадках, окремими особами в якості частини їх культурної спадщини». Тобто, іншими словами – це культурно-духовні особливості, які й вирізняють один етнос від іншого, формуючи його національну ідентичність [4].

На сьогодні ЮНЕСКО сформовано ряд списків – реєстрів нематеріальної культурної спадщини людства [3, с. 3] та практик її охорони, зокрема:

- Список нематеріальної культурної спадщини, що потребує термінової охорони (31 номінація з 15 країн).
- Репрезентативний список нематеріальної культурної спадщини людства (див. додаток Н), (включає 257 об'єктів, поданих 86 країнами) – аналог Списку світової культурної спадщини. Він забезпечує наочність і популярність нематеріальній культурній спадщині та має сприяти поглибленню усвідомлення її значення та заохочення діалогу на основі поваги до культурного різноманіття.
- Реєстр передового досвіду (має 10 позицій). Містить кращі практики (програми, проекти, заходи) з охорони нематеріальної культурної спадщини, що найкраще відображають принципи і цілі Конвенції.

Україна приєдналася до Конвенції у 2008 році (Закон України №132 від 06.03.2008 р.). [4] У грудні 2012 року Міністром культури України було сформовано Перелік елементів нематеріальної культурної спадщини України

(Наказ Міністерства №1521), який сьогодні переглядається незалежними експертами та фахівцями. Зокрема, до зазначеного вище Списку попередньо включено такі елементи:

1) Косівська кераміка як традиційне ремесло Карпатського регіону (територія побутування – Івано-Франківська обл., м. Косів);

2) Кролевецькі ткани рушники – традиційна техніка перебору з ремізно-човниковим ткацтвом у поєднанні червоно-білих кольорів (територія побутування Сумська обл., м. Кролевець);

3) Опішнянська кераміка – гончарне традиційне мистецтво (територія побутування – Полтавська обл., Зіньківський район, смт. Опішне);

4) Петриківський розпис – українське декоративно-орнаментальне малярство (територія побутування – Дніпропетровська обл., Петриківський р-н, смт. Петриківка) [3, с. 4].

Першим українським елементом, внесеним 5 грудня 2013 року до Репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини людства ЮНЕСКО став Петриківський розпис. Визначальними рисами розпису, що відрізняють його від інших видів малярства, є техніка виконання, візерунки, їх кольори, біле або світло-жовте тло. Техніка малювання «від себе» є однією з визначальних рис петриківського розпису, що відрізняє його від інших технік декоративного малярства. Характерною рисою петриківського розпису є те, що весь малюнок розпису, ніби розгорнутий на площині стіни, аркуша паперу чи декоративної тарілки, має поверхнєве зображення. При цьому лінії стебел і гілок не перетинаються між собою, а багато елементів розпису (квіти, листя, ягоди) мають силуетне зображення, що само собою підкреслює декоративне зображення розпису. Фігури птахів, звірів, людей мають здебільшого контурне зображення.

Розвиток туризму в Україні потребує наукового дослідження, розробки й популяризації привабливих для задоволення туристичного попиту об'єктів. В умовах визнання пріоритетності туризму в соціально – економічному розвитку України і набуття ним характеру потужної індустрії подорожування підвищення уваги до проблем формування й популяризації привабливих для туристів об'єктів відвідування стає доволі актуальним [4].

За таких умов виведення українського туризму на вищий щабель розвитку потребує вивчення, освоєння та презентації світовій спільноті туристичних ресурсів країни. Особливої уваги серед туристичних ресурсів заслуговують об'єкти нематеріальної культурної спадщини українського народу, що виступають підґрунтям пізнавально – екскурсійного, етнічного й паломницького видів внутрішнього та в'їзного туризму. Це підсилюється тим, що Державною програмою розвитку туризму в Україні пріоритетним напрямом визначено в'їзний і внутрішній туризм. Та все ж до цього часу проблемам вивчення, збереження й популяризації української нематеріальної культурної спадщини не приділялося достатньої уваги, хоча регіони України мають надзвичайно багату не тільки природну та рекреаційну, а й етнокультурну

ресурсу базу, що виступає передумовою диверсифікації туристичного продукту [6, с. 12].

Вивчення практики використання об'єктів нематеріальної культурної спадщини в туристичній діяльності України вказує на необхідність інвентаризації, вивчення та наукового обґрунтування бізнес-планів кожного такого об'єкта. Важливим результатом виконання бізнес-планів має стати використання об'єктів культурної спадщини українського народу з метою інтелектуалізації світової спільноти. Вивчення та інвентаризація наявних і можливих для використання об'єктів нематеріальної культурної спадщини в туристичному бізнесі України потребують залучення до цієї роботи науковців та інших фахівців з історії і культурології, а також практиків туристичної сфери діяльності та всіх небайдужих до цих проблем громадян [4].

Падіння темпів розвитку туризму в умовах світової фінансово-економічної кризи та агресії з боку Російської Федерації (протягом першого кварталу 2014 р. порівняно з аналогічним періодом 2013 р. кількість в'їзних туристів зменшилася приблизно удвічі порівняно з минулорічними показниками) [2] не знімає, а загострює проблему диверсифікації українського туристичного продукту шляхом інтенсифікації залучення об'єктів нематеріальної культурної спадщини для приваблення туристів за рахунок дешевших послуг порівняно з іншими об'єктами туристичного інтересу. Отже, багатство нематеріальної культурної спадщини України зможе забезпечити розвиток туризму навіть в кризових умовах [5].

Список використаних джерел:

1. Василенко В. О. Діяльність ЮНЕСКО по збереженню світової спадщини людства / В. О. Василенко // Шевченківська весна: матеріали наук.-практ. конф. молодих учених. – К., 2008. – Вип. IV, ч. 2. – С. 65–67.
2. Довідка про динаміку туристичних потоків в Україні за 2014 рік [Електронний ресурс] / Головне управління статистики у м Києві. – Режим доступу до джерела: <http://www.kiev.ukrstat.gov.ua/p.php3?c=538&lang=1>. – Назва з екрана.
3. Збережемо цінності Землі нашої / Організація Об'єднаних Націй: основні факти // Париж: Весь Світ, 2008. – С. 3 -5.
4. Нематеріальна культурна спадщина. Співпраця з ЮНЕСКО [Електронний ресурс] / Укр. центр культурних досліджень. – Режим доступу до джерела : <http://culturalstudies.in.ua/UNESCO/unesco-sp1.php>. – Назва з екрана.
5. Проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні на сучасному етапі [Електронний ресурс] / Міністерство культури України. – Режим доступу до джерела : <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/183853>. – Назва з екрана.
6. Про затвердження Державної програми охорони та збереження нематеріальної культурної спадщини на 2004 - 2008 роки : Постанова Кабінету Міністрів від 23 груд. 2004 р. № 1732 // Офіц. вісн. України. – 2004. - № 52. – С.11-12.